Poštnina plačana v gotovini. Maribor, četrtek 2. novembra 1939 Štev. 44. Leto II.

Cena 1'50 din

Edinost

Uredništvo in uprava: Maribor, Kopališka ul. 6 - Tel. 25-67 - Izhaja vsak četrtek
Velja letno 36 din, polletno 18 din, četrtletno 9 din, za inozemstvo letno 50 din
Rokopisi se ne vračajo - Pošt. ček. rač. 11.787 Mariborske tiskarne d. d. Maribor
Oglasi po ceniku

Človek, ki se spre z rodnim bratom in kliče tujca za prijatelja, je podoben tistemu, ki bi si sam rad odsekal roko, da si da potem narediti umetno.

Plutarh.

Na ogled brezplačno

pošiljamo do nadaljnjega SAMO POSAMEZNE ŠTEVILKE S POLOŽNICO po naročilu ali po predlogu naših zaupnikov.

Vsem cenjenim naročnikom na znanje!

Številki od 5. oktobra smo priložili položnico. Obenem smo obvestili vsakogar, ki še kaj dolguje, koliko naročnine dolguje do konca tega leta. Kdor položnice ne rabi zdaj, ker je naročnino za letos že poravnal, naj jo shrani za prihodnje nakazilo, ali pa jo naj da komu drugemu, ki želi »Edinost« naročiti! Ne zavrzite nobene položnice, ki je za upravo razmeroma draga tiskovina! Stari zamudniki bodo črtani in naj vedo, da so list krivično prejemali in da jih ustavitev lista ne odveže od dolžnosti, ki so jo prevzeli z naročbo. Naj vsi store svojo dolžnost, kakor smo jo storili mi z rodoljubno požrtvovalnostjo!

Uprava »E D I N O S T I«, Maribor, Kopališka ulica 6.

Banovinska trsnica in drevesnica v Pekrah opuščena!

Naša prvotna domneva je bila pravilna

O tej, prej državni gospodarski ustanovi smo poročali v »Edinosti« obširneje štirikrat: lani prvič dne 26. marca, potem 14. in 21. maja, letos pa dne 14. januarja. Razprave so zbujale mnogo pozornosti. Nekateri listi so jih v manjših ali večjih odlomkih in izvlečkih ponatiskovali in pojasnjevali s svojimi razlagami. Da naše navedbe in ugotovitve o usodi viničarske šole v Pekrah, kakor to ustanovo mi imenujemo, držijo, dokazuje že to, da doslej še nihče ni resno tudi samo malo poskusil, da bi jih oslabil, kaj šele ovrgel.

Približno 20 let je že, ko smo se začeli starati za ustanovitev nekih najpotrebnejših kmetijskih zavodov na agrarnoreformnih veleposestih s čim ugodnejšimi pogoji. Agrarna reforma,

je malo dala za omenjeno svrho. Najprej smo mislili na potrebo odgoje dobrega viničarskega naraščaja, torej — recimo — usposobljenega malokmečkega gospodarja in delavca za posebne razmere v pretežno vinarskem in sadjarskem delu bivše Spodnještajerske, in sicer v posebnih viničarskih šolah, kakršne so v deželi oddavnaj obstojale

Tako smo dobili najprej — n. pr. kmetijska šola v Rakičanu pri Murski Soboti se je rodila pozneje — in so sčasoma smotrno uredili dve viničarski šoli: v Kapeli pri Slatini Radencih, ki še obstoja in deluje, in v Pekrah pri Limbušu, ki so jo tik pred Vernimi dušami, zadnjo sredo, baš o Vseh svetih dokončno zaprli

Zadnjič smo poročali, da bo viničarska šola v Pekrah pri Limbušu, ki poslednja leta ni več sprejemala kmečkih mladeničev v enoletni viničarski tečaj, v sredo, dne 1. novembra izročena svojemu prvotnemu namenu.

Andrej Žmavc.

Mrliči na straži

V Verdunu, majhnem mestu ne daleč od francosko-nemške meje, kjer so se med svetovno vojno bili najhujši boji med Francozi in Nemci, ki so se tu zagrizli drug v drugega, imajo najlepše in najvelčastnejše vojaško pokopališče na svetu. Tisoči belih križev, ki so videti od daleč kakor polje samih belih rož, pričajo, da leži tam nešteto Francozov, Angležev, Američanov, pa tudi Nemcev in celo zamorcev. Pravijo, da je vse urejeno tako pobožno svečano, tako vzvišeno, da ni nikogar, ki ga ta pogled ne bi globoko ganil in pretresel. Morda največji vtis pa naredi tisto mesto, kjer so pustili vse tako, kakor je bilo pred 21. leti. Vojaki so bili v rovu, nekateri so morda zvijali cigarete, drugi so morda pisali domov, zopet drugi so se pogovarjali, ta ali oni je žulil svoj vojaški komis, nekateri so stali na straži, pa jih je vse zasulo. Ves rov. Niso jih utegnili tedaj izkopavati, tudi po vojni jih niso. Nek bogat Američan je baje naročil, naj vse ostane, kakor je bilo. Tu pa ta mgleda iz zemlje kak bajonet, tam skoro cela puška, tudi čelade se vidijo. Ti vojaki tu spijo svoj zadnji sen — stoje. Kakor večno mirni stražarji. Stražarji, ki ne opazijo nobenega sovražnika več, ki se ne branijo pred nikomer več. Nemi stražarji.

In vendar se zdi, kakor da bi vsi ti stražarji imeli mnogo povedati. Kakor da bi imeli mnogokaj varovati in čuvati. Čuvati nad tem, da njihova smrt ni bila zaman. Da ni bilo zaman vse njihovo in njihovih stotisočerih tovarišev trpljenje. Ali ne kličejo ti beli križi in ti zasuti bajoneti mnogo bolj glasno v svet, kakor bi mogel klicati živ človek?

Toda njih klic so preslišali. Mesto njihovega klica se čuje po svetu zopet rjovenje topov in regljanje strojnic, ki jih ne more nihče več preslišati. Tudi ti mrtvi stražarji ne. Kako jim je pri srcu, ko zopet slišijo iste znane glasove, ki se jim bodo morda zopet približali. Morda bodo ljudje zopet razkopali to zemljo in znova razmetali kosti, ki so počivale komaj dvajset let v miru. Pravijo, da je taka usoda nekaterih krajev na zemlji. Nekateri trdijo, da so nekateri kraji na naši zemlji že tako »na vetrovnem«, da morajo vedno kot prvi trpeti. Ko so v poljsko-nemški vojni šla skozi radio nekatera imena poljskih mest in vasi, se je marsikateri star frontni vojak zdrznil: Przemysl, Čenstohovo . . . in kar je še bilo krajev, so tako dobro poznali, v njih so vedeli za vsak kamen in za vsako stezico, morda bolje, kakor v rojstnem kraju.

In vendar smo trdno prepričani, da to ne more trajati večno. Tisti stražarji v Verdunu in kolikor jih bo dala še ta vojna, bodo končno vendarle prevpili [illegible] celo rjovenje topov in regljanje strojnic, kajti z vsakim mrličem, ki pade v vojni, se veča armada tistih, ki jim je vojna tuja in odvratna.

Z vsako žrtvijo vojne se manjša verjetnost za prihodnjo vojno. Treba je samo, da človeštvo ne pozabi, da tam pri Verdunu in po vojaških pokopališčih sveta ne rasto bele rože, kakor je videti na prvi pogled, ampak, da je pod vsakim križem pokopan človek, ki je bil nekoč živ. Ki je ljubil in sovražil, upal in se bal, veroval in dvomil kakor vsak izmed nas, ki hodimo med temi belimi križi.

jad.

Našim naročnikom in čitateljem!

Današnja številka je izšla z enodnevno zamudo, kar pa ni krivda uredništva ali uprave. Prosimo, da nam to neljubo zamudo oprostite. Iskreno upamo, da se to ne bo več zgodilo!

Uredništvo in uprava »Edinosti«.

Naši Nemci ostanejo tu?

»Deutsches Volksblatt«, glasilo nemške manjšine v Jugoslaviji, objavlja v svoji zadnji številki (2. nov.) pod naslovom »Zadnja beseda k vprašanju preselitve — poizvedbe pri odločujočih in pristojnih nemških virih« zanimiv članek, iz katerega posnemamo nekaj glavnih misli. Radi raznih ugibanj, ki so sledila znanemu Hitlerjevemu govoru s 6. okt., so se uredniki »Deutsches Volksblatt« (morda so bili zastopniki nemške manjšine v Jugoslaviji — to v članku ni jasno povedano) obrnili na odločujoče in pristojno nemško mesto (tudi tu ni jasno kam). Da se razumeti nemško zunanje ministrstvo ali sam Hitler, drugih odločujočih in pristojnih virov si mi ne moremo misliti. Sporočili so jim (navajamo dobesedno):

»Vprašanje preselitve Nemcev v Jugoslaviji ni na noben način aktualno. Radi tega so tudi vse javne razprave o tej t. zv. preselitvi brezpredmetne. Posebno pa lahko pribijemo, da so vse vesti o že pričetih stikih ali celo o konkretnih pogajanjih iz trte izvite. Poudarja se, da predstavlja misel, ki je bila podlaga za preselitvene načrte, nov in posebno važen prilog k pomirjenju Evrope z odstranitvijo možnih meddržavnih spornih točk, kakor pa smo že omenili, je izvedba take preselitve, v kolikor se tiče Jugoslavije, z a s e d a j (podčrtali mi) neaktualna. Če bodo take mere tudi tu kedaj potrebne, se bo taka akcija samo po sebi umevno vršila le v popolnem sporazumu z jugoslovansko vlado in na osnovi popolnoma prostovoljnega povratka.«

To je avtentična razlaga, ki predstavlja po mnenju »Deutsches Volksblatt« popolno razjasnitev tega vprašanja.

Nas pri tem sicer še marsikaj zanima, toda zdi se, da na vsa vprašanja, ki se nam pri tem stavijo, ne bomo dobili odgovora. Predvsem bi bilo zanimivo vedeti, kdo je to poizvedovanje pričel in kdo je na to vprašanje odgovoril. Nadalje je videti, da naši Nemci niso tako zelo povezani z Nemčijo, da bi se sami navduševali in da bi za tem povratkom bog ve kako strmeli. »Nova Riječ« izraža to miselnost v stavku, s katerim je naslovljeno poročilo o reakciji naših Nemcev na preselitvene načrte: »Ne selj se našim Nemcima« — Ni jim do selitve! To nas v tem času tem bolj preseneča, ker v naših časopisih, kjer je nevtralnost do skrajnosti izvedena, gotovo niso mogli izvedeti ničesar, kar bi jim njihovo veselje do selitve moglo zagreniti.

Predsednik vlade o cenzuri in anonimnih izjavah

Ministrski predsednik Cvetković je pozval k sebi novinarje in jim dal pomembno izjavo o anonimnih izjavah nekaterih opozicionalnih skupin, ki se sklicujejo na cenzuro, ki da jim ne dovoli zavzeti svoje stališče. »Smatram za svojo dolžnost, izjaviti, da je bilo vsem političnim skupinam možno, da kolikor je od vlade odvisno, iznesejo popolnoma svobodno svoje mišljenje glede najvažnejšega notranjega problema: sporazuma s Hrvati. Vsaka skupina je to svobodno storila, vsi listi so prinesli njih izjave v celoti.« Nekatere anonimne izjave, ki so jih prinesla uredništva v pogled, so mogla iziti brez cenzure zgolj z odgovornostjo uredništev. »Obžalujem«, je končal Cvetković svojo izjavo, »da se prizadevanja vlade za svobodno politično življenje rušijo s takšnimi anonimnimi panfleti. Svoboda ne pomeni anarhije, svobodno izražanje misli niti malo ni v soglasnosti z neokusnimi izjavami. Na ta način se ruši še vse ono, kar je zdravo, solidno in nas lahko povede k boljšim dnem in popolnoma svobodnemu političnemu življenju.«

Odločne besede Cvetkovića, ki dokazujejo izredno širokogrudnost naše vlade v cenzurnih zadevah, so vzbudile v novinarskih krogih veliko občudovanje in priznanje. Saj novinarji ničesar tako ne želijo, kakor, da »boljši dnevi«, o katerih je g. ministrski predsednik tako lepo govoril, čim preje pridejo.

Več zanimanja za podeželje!

Bližajo se takorekoč že zimski dnevi, ko bo v slovenskih vaseh in na našem podeželju sploh, zastalo vsako delo na polju in drugod. Preobilca ljudi, starih in mladih, si bo zaman iskala kakšnega koli zaslužka že.

Nujno je ob tem, da si slovenski mestni človek predoči realno, ne zasanjano in idilično sliko našega delavskega in kmečkega podeželja n se nad njo vsaj malo zamisli.

Koliko najboljših delovnih moči je že strla ali od ustvarjajočega narodnega telesa odtrgala beda, lakota! Koliko mladih, poziitvnih sil je vsled tega že pobrala tujina! Ali ne bi lahko slovenski mestni človek pri tem v marsičem pomagal? Nedvomno je, da bi lahko.

Zato je letos treba, da se humanitarne ustanove v mestih intenzivneje kot kdaj prej pobrigajo z materielnimi dobrinami za [illegible] slovensko podeželje. Šele na podlagi tega potem lahko računamo na kulturno aktiviziranje našega podeželja.

fš.

Nekaj o varčevanju

31. oktober je bil svetovni dan varčevanja. Varčevanje je lepa misel. »Zrno do zrna pogača, dinar na dinar palača.« Lep je ta pregovor in resnica v njem je lepa in dobra, čeprav ga menda ni človeka, ki bi si mogel kupiti s prihranki od zaslužka svojih rok ali svojega uma palačo. Do palače pride človek čisto po drugi poti, uspešnejši, lažji, hitrejši.

V drugem razredu ljudske šole smo imeli učitelja, ki je bil mnenja, da se bomo mogli uveljaviti Slovenci in izriniti tuje kapitale le z varčevanjem. Zato je hotel vzgojiti mladi rod v geslu: »Varčujmo!« In otroci smo varčevali. Kdor je navarčeval več, ga je imel učitelj rajše. n takoj je imel najrajši advokatovega Mirka, potem mesarjevega Frančeka in še nekaj fantov — vsi drugi so bili pa slabi otroci, plevel.

Bral sem statistiko, ki prikazuje, koliko denarja imamo Slovenci v hranilnicah (seveda le v domačih). Res, lepi milijoni! In gospod je delil to vsoto s številom odraslih Slovencev in je prišel do zaključka, da ima vsak Slovenec v hranilnici toliko in toliko tisočakov in da smo Slovenci priden in varčen narod. Ni se pa spomnil, da je ta statistika kljub matematični točnosti zlagana. Ni mu prišlo na misel, da bi povedal, kolik je odstotek Slovencev, ki nimajo hranilnih knjižic, koliko vlagateljev ima v hranilnicah nad n. pr. 150.000 in kdo so ti srečniki, koliko je majhnih vlagateljev z vlogami po 50, 100, 200 dinarjev itd. Točne številke bi bilo nemogoče dobiti, toda dobili bi približno sliko o varčnih Slovencih.

Majhen kmet mora nesti vsak pridelek brž na trg, da ima denar za sproti. Veleposestnik pa pridelke hrani in jih proda, ko je cena najvišja. Vrhu tega kupuje kmet vse na drobno in po višji ceni kakor veleposestnik. To je življenjsko vprašanje kmečkega človeka, ki mu varčevanje še na misel ne pride!

Takih mater, kakor je bila Cankarjeva, je v Sloveniji mnogo. Ničesar ni pri hiši, ne moke, ne zdroba, ne soli, ne sladkorja, trgovec ne daje več na kredo — kosilo je pa tu! Recita tej materi, naj varčuje!

c. z.

7 dni domačih vesti

✱ **Denarni zavodi se normalizirajo.** Tokrat se je videlo, kako blagodejno vpliva, če v časih krize država hitro poseže vmes in da dovolj sredstev na razpolago. Ko je izbruhnila vojna v Evropi, je izdala jugoslovenska vlada posebne odredbe glede dviganja hranilnih vlog, ki jih je razburjeno prebivalstvo trumoma dvigalo. Da se ne ponovi primer izpred sedmih let, je vlada ukrenila vse potrebno. Denarnim zavodom je bilo dano na razpolago dovolj sredstev, ki so se jih pa le deloma poslužili, ker se je prebivalstvo kmalu pomirilo, ko je videlo, da ostane naša država nevtralna. Po uradnih podatkih je bilo do konca oktobra izplačanih vlagateljem na temelju novih začasnih določb vsega skupaj 522.4 milijonov dinarjev, to je komaj 5% vseh vlog, pri zasebnih hranilnicah, pri Hipotekarni banki in pri Potni hranlnic. Zanimivo je, da od odpovedanih vlog nad 100 milijonov dinarjev sploh ni bilo dvignjenih, ampak je denar še nadalje ostal naložen. Zadnje tedne se denar zopet vrača v banke in hranilnice, tako da se bodo razmere prav kmalu popolnoma normalizirale.

✱ **V prometu z Nemčijo** se bodo morale od 20. t. m. dalje vse pošiljka frankirati do meje. Nemčija in Jugoslavija bosta prevzeli blago v nadaljnjo odpremo le tedaj, če pride do meje brez vsakih obremenitev, t. j. da je do meje vse plačano, tovornina in razne pristojbine.

✱ **Tekstilne tovarne** so imele te dni v Beogradu sejo z zastopniki raznih merodajnih mest, na kateri se je sklenilo, da se z ozirom na izredne prilike dovole odjemalcem, t. j. trgovcem, razne izredne olajšave. Tako naj bi podjetja jemala v obzir težak položaj, v katerem se nahaja trgovstvo, in glede plačil za blago, dobavljeno do 1. septembra t. l. dovolila znosljive obroke, večinoma trimesečne, po možnosti na podlagi menice.

✱ **Preskrba Juogslavije z rižem** je za dobo najmanj enega leta popolnoma zagotovljena. Iz Italije bomo dobili zadostno množino oluščenega in neoluščenega riža.

✱ **Volitve v hrvatski sabor** bodo najbrž še to leto po novem volilnem zakonu, ki je kolikor se v javnosti izve demokratski.

✱ **Jugoslovanski episkopat** je izdal o svoji konferenci komunike, v katerem je govor o položaju katoliške cerkve v Jugoslaviji. Vzgoja mladine bodi samo na verski podlagi, nedelje in prazniki naj se bolj spoštujejo in boj proti agitatorjem znane nazorne skupine naj se poglobi. Sicer pa jugoslovanski episkopat pozdravlja uspehe hrvatskega naroda.

✱ **Preselitev Nemcev iz jugovzh. Evrope** je kakor poroča »Politika« samo načelno sklenjena, da pa še ni izdelan noben podroben načrt. Možno je, da se zavleče še za 50 ali 100 let.

✱ **Prodajno centralo za kvas** je ustanovil te dni kartel kvasa. Predsednik te industrije je Avgust Praprotnik iz Ljubljane. Ministrstvo je določilo ceno kvasu, ki znaša za vso državo enako 29 dinarjev za kilogram, vštevši trošarino in prometni davek, franko postaja kupca.

✱ **Na Hrvatskem** bodo odpravili notarijat. Glavni del opravkov, ki jih imajo notarji bodo prenesli na sodišča.

✱ **Listi, pri nas »Slovenec«** so prinesli vest, da se bodo **uradniške plače zvišale.** Iz kabineta finančnega ministrstva se te vesti zanikajo.

✱ **Orehe** so začeli v smislu odloka ministrstva te dni izvažati. Določeno je, da sme biti letos v prodanem blagu 10% slabšega blaga.

☐ **»Summi pontificatus«** se imenuje prva enciklika papeža Pija XII. V njej je govor o katoliški skupnosti, ki se prebuja, o prizadevanjih za mir, ki pa so propadla. Papež se obrača proti nauku sile, ki si utira pot v mednarodno življenje ter proti novemu poganstvu, ki razkraja človeško družbo, nadalje obsoja nauk o vsemogočnosti države, ki je proti naravnemu pravu, saj država ni gospodar nad dušami. V novem redu, ki je proti naravnemu pravu in božjem razodetju bi cerkev sodelovala.

☐ **Predsednik Roosevelt** je izjavil, da ostanejo Združene države, kljub izpremembi nevtralnostnega zakona strogo nevtralne in da nimajo namena zaplesti se v evropsko vojno. Ameriški senat je sprejel nov nevtralnostni zakon, po katerom je prodaja orožja in municije vojsku jočim se država mdovoljena. Edini pogoj je, da prizadete države to orožje plačajo in da si ga same odpeljejo. Zakon je bil sprejet s 63 proti 30 glasovom. Ko bo ta zakon sprejet tudi v konresu, si bodo mogle Francija in Anglija nabaviti orožja in municije dovolj, kajti oba pogoja Nemčijo od nabav skoro izključujeta.

Pred velikim spopadom

Vojno mrtvilo

Čitatelji evropskih listov, ki so pri jutrnji kavi na zemljvidih zasledovali napredovanje nemške in boljševiške vojske v poljskem ozemlju, postajajo nestrpni. Vsak dan znova iščejo po kartah, da bi prestavili zastavic in zaznamovali kak večji poraz ali zmago. Toda zaman! Vsa vojna poročila so čudovito skopa in govorijo samo o izvidniških praskah. Včasih je govor celo o udejstvovanju topov ali letal. Tu pa tam katero sestrelijo, toda vse to ni nič »velikega«. Potopitev dveh velikih angleških ladij in velikega dela nemških podmornic je sicer že »nekaj«, toda vse to se ne da videti niti na zemljevidu, niti se ne občuti kako drugače. Gospodarski strokovniaki sicer trdijo, da so že v teku velike bitke, ki pa se tudi ne vidijo na zemljepisni kartah, [illegible] toda tudi te bitke se ne pomenjajo nikakih velikih porazov ali zmag. Sploh so izgube še prav majhne. Angleži trdijo, da so izgubili v dveh mesecih boja mani ladij, kakor v enem tednu leta 1917. Francozi pa so izgubili komaj 1% vseh svojih ladij.

Gospodarska vojna

Zavezniki se zanašajo na počasno vojno, na vojno, ki bo vplivala kakor strup, ki se šele počasi razleze v žilah, a zato tem bolj gotovo upliva. Izgladovati Nemčijo je njihov namen. Nemčija zatrjuje, da to ne bo mogoče, ker bo dobila od Rusije in od ostalih nevtralcev dovolj surovin in hrane. Pri tem skuša Nemčija uveljaviti svoje načelo o nevtralnosti. Za nevtralne namreč bo smatrala samo tisto državo, ki ji nudi sedaj po blokadi prav toliko kakor pred vojno. Zavezniki pa zatrjujejo, da Rusija nima toliko odvišnih surovin, da bi ji nudila Nemcem brez zelo velikih koncesij, nevtralnim državam pa bodo zavezniki dovolili le toliko uvoza, kolikor ga te nevtralne države same potrebujejo in ne bodo dovolili, da bi te države mogle zalagati tudi Nemčijo.

Tako je videti, kakor da bi, posebno sedaj, ko slabo vrme zavira udejstvovanje vojaštva, vojna prešla v nekako mrtvilo. Vendar znamenja kažejo, da ne bo ostalo pri tem. Poročila, da se zbirajo nemški vojaki na zapadni meji, kamor je prišel tudi Hitler kot vrhovni poveljnik nemške oborožene sile, se vedno bolj vrstijo. Nekateri listi vedo celo povedati, da so nemške čete tudi na švicarski ter belgijski in nizozemski meji. Zdi se, da se vendarle nekaj pripravlja. In celo prav kmalu. V tem prepričanju bi nas mogel utrditi tudi mednarodni položaj, ki vedno bolj odločno terja, da se »nekaj zgodi«. Gre namreč za Ameriko. Sprejetje izpremenjenega nevtralnostnega zakona pred senatom je odločen miglaj.

Ameriške sile na tehtnici

Angleška poročila pravijo, da bodo mogle ameriške tovarne izdelati mesečno do 5.000 letal, do 8.000 strojnic, 2000 topov, 2000 tankov, 200.000 pušk, 30.000 granat in 800 milijonov patron. To je vsekakor množina, ki bo odločujoče posegla vmes. Res je vse, to si lahko dobija tako Angleži kakor Nemci. Toda verjetnost, da bi si Nemci šli po to orožje in si ga z zlatom plačali, kakor zahteva nevtralnostni zakon, je enaka ničli. Poleg tega pa je kljub Rooseveltovim izjavam o nevtralnosti Amerike možnost, da se ta zaplete v vojno, vedno večja.

Načrti za napad

Nemčija torej nikakor nima vzroka, odlaševati z odločitvijo, kajti vsak trenutek, ki ga čaka, manjša naklonjenost vojne sreče. Seveda pa je način, kako se bo ta veliki napad začel, še vedno velika uganka. Ali naravnost na Maginotovo črto. Ta načrt bi zahteval največ človeških žrtev. Ali pa preko kake nevtralne države, kakor v svetovni vojni. V poštev bi prišli predvsem Belgija ali Švica, če bi skušali napasti Francijo. Ali Nizozemska, če bi skušali uresničiti drug načrt, namreč boj proti Angliji. O tem načrtu se v zadnjem času mnogo piše in morda še več govori. Gre zato, da Nemcem uspe prodreti naravnost na angleško celino, kar se že stoletja ni zgodilo. Že stoletja se Angleži na svoji celini niso morali boriti proti tuji vojski. In zdi se, da tudi sedaj za tako vojno niso pripravljeni. Treba je samo, da dobijo nemški vojaki angleška tla pod noge, vse drugo bo šlo samo od sebe. Tako trdijo zagovorniki tega načrta. Včasih je bilo to popolnoma nemogoče, ker je imela Anglija tako brodovje, da je bilo sovražnemu brodovju popolnoma nemogoče na angleškem kopnu pristati. Sedaj se je stvar v toliko izpremenila, ker za pristanek vojske niso več neobhodno potrebne ladje, ampak se da to izvesti tudi z letali, o katerih sodijo Nemci, da angleška in francoska po številu in moči daleč prekašajo. Seveda pa je v tem en velik »če«. Če namreč angleška zračna obramba ni dovolj močna za tak napad iz zraka — doslej ji ni bilo mogoče še prav nič očitati. In seveda, če bo šla zasedba Nizozemske tako naglo, da ugodnosti ameriškega nevtralnostnega zakona za zaveznike še ne bodo prišle v poštev.

Vsa ta vprašanja bo razrešila bližnja bodočnost.

7 dni po svetu

☐ **Kolontajeva,** sovjetska poslanka v Stockholmu je bila pozvana v Moskvo, da poroča o razpoloženju v Severnih državah in o sestanku severnih vladarjev.

☐ **»Češkoslovaška v Londonu«** se imenuje novi list, ki ga izdaja dr. Beneš v Londonu.

☐ **Vest, da je nastala med Turčijo in Sovjetsko Zvezo napetost na Kavkazu** se iz turških virov odločno zanikavajo.

☐ **31. okt. se je sestal vrhovni sovjet Sovjetske Zveze.**

☐ **Leon Blum,** voditelj francoskih socialistov, je objavil v socialističnem dnevniku »Populaire« članek, v katerem se zavzema za-to, da ostane Daladierova vlada do konca vojne.

☐ **Litavske čete** so vkorakale v Vilno.

☐ **29. okt. je bilo 25 let, kar so obsodili sarajevskega atentata Gavrila Principa.**

☐ **8 mrtvih in 40 ranjenih** je zahtevala železniška nesreča v Lambrate v Italiji. Trčila sta tovorni in brzi vlak.

☐ **Vesti, da je sovjetska vojska vkorakala v romunsko Besarabijo** so neresnične in jih tako Rusi kakor tudi Romuni zanikavajo. V dejstvu, da je do te vesti sploh moglo priti vidijo spletke sil, ki bi rade skalile dobre odnošaje med obema državama.

☐ **Znani češki general Prchala,** ki se je bil že v Podkarpatski Ukrajini boril proti Madžarom in je na Poljskem vodil češke legije, kjer so ga boljševiki ujeli in zopet izpustili, je bil sedaj določen za vrhovnega poveljnika čeških in slovaških čet v Franciji.

☐ **Bela knjiga o nemških koncentracijskih taboriščih** je izšla, v njej angleški konzuli poročajo o postopanju s političnimi jetniki v Nemčiji.

☐ **V Pragi so bile za češkoslovaški narodni praznik demonstracije,** o katerih poročajo tudi nemški listi. DNB poroča, da gre za skupino mladih ljudi, ki je poskušala demonstrirati na Vaclavskem trgu, pa jih je policija razpršila.

☐ **General Miaja,** ki je branil in predal Madrid je bil v odsotnosti obsojen na 15 let izgona in zaplembo premoženja.

☐ **Msgr. Tiszo** je postal prvi predsednik Slovaške republike. Predsednik vlade pa je dr. Tuka.

☐ **133.281,000.000 lir je izdala Italija** za oboroževanje v 17 letih fašizma.

☐ **Sovietske zahteve proti Finski** so — kakor pišejo časopisi — dovolj mile in je pričakovati, če kaj ne pride vmes, da jih bodo Finci kmalu sprejeli. Saj ne gre niti za Aladske otoke niti za vojaško zvezo.

Govor Molotova na seji vrhovnega sovjeta sovjetskih republik

Žrtve na Poljskem — Pogajanja s Finsko — Komentarji tiska

Molotov

31. oktobra se je sestal vrhovni parlament Sovjetske Zveze, da potrdi priključitev zapadne Bele Rusije in Ukrajine k Sovjetski Zvezi. Pri tej priložnosti je imel predsednik Sveta ljudskih komisarjev in komisar za zunanje zadeve Molotov velik zunanjepolitičen govor, ki so ga v sve tu z zanimanjem pričakovali in ki je vzbudil veliko pozornost.

Govoril je o pomenu sovjetskoruskega in nemškega sodelovanja, ki je že prineslo nekaj sadov, nadalje je počastil tiste, ki so padli pri prodoru v Belo Rusijo in Ukrajino (246 mrtvih in 491 ranjenih) ter prešel na največji del govora, namreč na pogajanja s Finsko. Sovjetska Rusija je ponudila Finski enako vzajemno pogodbo kakor baltskim državam, kar pa so finski poslanci odklonili. Sovjeti torej niso vztrajali pri tem predlogu, ampak so predlagali v zameno nekaj kvadratnih kilometrov zemlje severno od Leningrada za dvakratno tako ozemlje v Kareliji, nadalje odstop nekaj otokov in nekaj pomorskih baz na celini. Doslej še ni prišlo do sporazuma, čeprav je pokazala Rusija veliko pripravljenost. Posebno glede Alandskih otokov, ki jih Finska lahko zavaruje in oboroži, seveda le v primeru, da to stori sama, brez pomoči kake tretje sile. Nadalje je Molotov orisal odnose do baltskih držav, ki niso utrpele nobene omejitve svoje suverenosti. Tudi razmerje do Turčije je vsebino turško-ruskih dogovorov ter upanje na izboljšanje rusko-japonskih odnošajev je zunanji »minister« Rusije iznesel v svojem govoru.

Prvi komentarji tega govora so bili deloma ugodni deloma neugodni. Angleški in francoski listi poudarjajo, da bo ostala Rusija v odnošajih do Nemčije še nadalje pri toplih izjavah ter kritizirajo pritisk na Finsko, nemški pa so videti tudi s tem zadovoljni.

☐ **Za balkansko nevtralnost.** V svojem prizadevanju, da ostane Balkan izven ruskega vplivnega področja, se Italija trudi, da doseže celo nenapadalno pogodbo z Grčijo, kar smatrajo posebno italijanski listi kot poseben prispevek k miru.

☐ **V Italiji so se izvršile razne temeljite izpremembe v vodstvu.** Starace in Alfieri sta bila premaknjena s svojih dosedanjih mest, maršal Graziani pa je postal šef vrhovnega generalnega štaba.

☐ **Belgijski kralj Leopold** se je obrnil na ameriški narod, da pomaga Belgijcem pri njihovem prizadevanju za mir, kakor so to že v zgodovini storili.

Čenče

»Gospa, ali že veste, kaj je spet povedal novega radio?«

Že se zgrne okrog nje nekaj radovednežev, a radovednic nič koliko. Nikoli se niso videli, zdaj jih je strnila ena sila: želja, slišati kaj novega. Z žejnimi očmi zro v besednico, ki odpira važna usta, sama nase ponosna, da je vzbudila takšno pozornost.

»Da, ravnokar smo poslušali, da so Kitajci bombardirali Tokio ter ga spremenili v eno samo razvalino!«

»Aaaaaa . . .« Usta so zazijala, oči se izbulile. Kitajci Tokio? Ni mogoče! Radio?

In že potuje novica naprej.

»Ali čujete? Kitajci so Japonsko demolirali. Vsi Japonci mrtvi. Vse prah in pepel! . . .«

V kratkem času ga ni človeka, ki ne bi vedel za najnovejšo čenčo. Je že tako: nekateri si preganjajo dolgčas, drugi pa tudi ! . . .

O CEM PIŠEJO DRUGI LISTI

Da seznanimo naše čitelje s prilikami in nazori drugod po Jugoslaviji, posebno pa v banovini Hrvatski, obnavljamo to rubriko, ki smo jo morali pred meseci opustiti. Ponatiskovali bomo odlomke iz raznih časopisov. Upamo, da bomo mogli na ta način izpodbiti marsikak predsodek in objaviti marsikak nazor, s katerim se slovenski čitatelj drugače ne bi mogel seznaniti.

O političnih obsojencih

Hrvatski politični obsojenci so imeli sinoči v domu Gospodarske sloge sestanek, kateremu je prisostvoval tudi glavni tajnik HSS dr. Juraj Krnjević. Po govorih nekaterih govornikov je bila sprejeta resolucija, ki zahteva amnestijo vseh političnih obsojencev, splošno ukinitev vseh političnih kazni in njihovih posledic, povratek v službo političnih obsojencev, ki so v svoji borbi izgubili službo, priznanje let ječe in zagotovitev stalnih dohodkov onim, ki niso delazmožni. Na koncu se zahteva, da pridejo pred sodišče vsi oni, ki so sodelovali pri mučenju in preganjanju hrvatskih narodnih borcev.

Zagrebački list, 20. okt.

O volitvah v senat

Da ne bi v kakem iznenadenju prišel kdo na misel, da se mora sklicati stara razpuščena skupščina, ker ni nikakega predstavništva, so pristali na kompromis s senatom. Toda jasno je, da sam senat ne more, vsaj po nalogi, ki mu je dana po ustavi, obstojati. V banovini Hrvatski imamo volivno telo, povsem korektno (pravilno), ki bo volilo senatorje KDK. Tu bodo glasovali samo predsedniki občin, ki so bili izbrani pod Stojadinovićevim režimom v opoziciji. (Podčrtano v N. R.)

Nova Riječ, 26. okt.

O političnih vozovih

V listu »Vreme« od 22. okt. je tiskan komunike — vsekakor iz Generalne direkcije železnic. V tem komunikeju se razlaga, kako bo železniška uprava reducirala vozne rede in **prištedila dnevno 12.054 voznih km ali 145.000 din** (podčrtano v N. R.) Ta naredba se utemeljuje s tem, da je sedaj (prazen prostor) »zahtevamo iz političnih razlogov uvajanje večjega števila vozov, ne da bi se vodilo računa o tem, ali in koliko bodo ti vozovi izkoriščani.«

Komu in kje so služili ti »politični vozovi« se vidi iz tega, da bo ta redukcija znašala v dveh beograjskih direkcijah 12% odnosno 14%. V Ljubljanski 20%, a v Zagrebški 3% potniških voznih km. To redukcijo izvaja sedaj ista Generalna direkcija z istim Generalnim direktorjem, ki je dosedaj vozil vse te »politične vozove«, vedoč, kakor je sam sedaj izračunal, da s tem oškoduje državne železnice dnevno za 145 tisoč din. Blagor nam!

Nova Riječ 26. okt. v rubriki: »Kaj bi bilo treba storiti proti korupciji, špekulaciji in zlu vsake vrste«.

O UKRAJINCIH

Časniki poročajo, da poljski veleposestniki niso zasejali ozimine v Ukrajini in na Beloruskem, torej tam, kjer so se zdaj ugnezdili boljševiki. Tega niso storili iz kakšne škodoželjnosti ali še hujših nekrščanskih nagibov, temveč iz gole ljubezni do podložnih kmetov. Hoteli so jih razbremeniti, kajti trdo kmečko delo človeka izmuči.

Boljševiki so si pa izmislili velike okrutosti in bodo razdelili kmetom zemljo zato, ker jih drugače ne morejo zadosti izmučiti. Res so kmetje pojskega delavajeni, tu bi se boljševiško nasilje toliko ne obneslo. Ampak kmetje bodo sedaj oškodovani na duši in pameti in tudi na telesu. Prej so grofom in veleposestnikom lepo dejali in ti so jim dali, kar je njim ostalo. Zdaj bo pa vse ostalo doma in kmetje se bodo pitali do presitosti. To jim bo prineslo razne bolezni, ki so jih prej poznali le grofje. Presitost in požrešnost pa zapelje v greh in pogubi človeku dušo. A to gre boljševikom zelo v račun. »Toti list« 1. nov.

O preiskavah proti upravnopolicijskim uradnikom

Naši ljudje izven banovine Hrvatske, in z njimi gotovo vsi prijatelji pravice v tej državi, upravičeno pričakujejo, da se preiskave v tem pogledu ne bodo omejile samo na mesta v Hrvatski in Dalmaciji, ampak, da se bodo izvedle po istem načelu tudi v ostalih krajih, kjer so upravnopolitični uradniki in redarji nastopili kot pravi mučitelji Hrvatov. — »Jutarnji list«, 26 okt.

Odmev »Slovenčeve« skrbi za Hrvatsko

Na »Slovenčevo« poročilo o Adžijini Stranki Delovnega Ljudstva v Hrvatski o katerem je tudi »Edinost« pisala, je prinesel zagrebški »Jutarnji list« tale vzpodbudni nauk:

»Slovenec« ima pravico, da misli o političnih dogodkih in akcijah kar hoče in da že v naprej zagotovi svoje področje pred kakršno koli politično akcijo. To je njegova stvar in stvar slovenskega naroda. Toda on nima pravice do takega reklamiranja banovine Hrvatske niti do take »skrbi« za banovino Hrvatsko. Bilo bi zelo dobro da skrb za banovino Hrvatsko prepusti njej sami in njenemu narodu, ker je znal ta narod preje najti svojo pot in jo bo znal verjetno najti tudi sedaj zavarujoč se pred »podzemnimi akcijami« in čuvajoč svojo svobodo in svoje pravice. — Jutarnj list, 26. okt.

O ženski volilni pravici

Sedaj v času krize na vsem svetu se kaže potreba da žene Jugoslavije stopijo aktivno v politično življenje, ker dogodki v svetu jasno dokazujejo, v koliki meri morajo žene deliti vse težave skupno z možmi. Razvoj zahteva, da tudi žene, ki imajo svoje obveznosti kot državljanke, sodelujejo v občinskih in zakonodajnih telesih, saj sodelujejo v vseh panogah kulturnega, socialnega in gospodarskega dogajanja. Če se njim krati sodelovanje v političnem življenju, se krati normalen in zdrav razvoj narodnega napredka tem bolj ker predstavljajo žene polovico državljanov cele države.

Spomenica predstavnic Ženskega pokreta iz Novega Sada, ki so jo predložile gg. min. dr. Mačku, dr. Markoviću in dr. Čubriloviću.

Tudi to stališče še zagovarjajo.

Mi bi na to pripomnili samo to, da bi ženski pokret mnogo bolj koristil družbi narodu in državi, če bi namesto takih neaktualnih (!) feminističnih vzbun začel resno delati na reševanju rodbine, zaščiti morale, posebno med ženskim svetom, solidni vzgoji mladine, socialnih in karitativnih akcijah, v prvi vrsti na demografski okrepitvi naroda (pospeševanju rojstev) s pozivom na žene, da vestno in požrtvovalno izpolnjujejo svoje prirodne materinske dolžnosti.

— Katolički tjednik, Sarajevo, br. 44.

To stališče, ki se obrača naravnost proti ženski volilni pravici je tem bolj zanimivo, ker prihaja iz tako uglednih in odločujočih vrst, čeprav se v tem menda ne ujema povsem z drugimi katoliškimi krogi, ki niso tako odločni nasprotniki ženske volilne pravice.

KULTURNA OBZORJA IN FILMSKI TRAK

Spomenik žrtvam dela v Rušah

V nedeljo se je zgrnilo na ruško pokopališče blizu tisoč ljudi — delavcev, kmetov in Mariborčanov — k odkritju nagrobnega spomenika žrtvam dela. Mrzel veter je vel z belega Pohorja in pojemajoča sila sonca je grela zemljo, ko se je odgrnil črni flor s kamna. Sredi pokopališča stoji zadaj kip silnega, veličastnega moža — junaka dela.

Delavsko pevsko društvo je zapelo več pesmi in delavska godba je zaigrala več žalostink, govorniki pa so opisali pomen te svečanosti in vso veličino besed: žrtev dela, junaku dela.

V boju proti zemeljskim silam, v boju za zemljo in svoj obstoj se je razvil človek — njegova mišičasta roka z gibkimi prsti, njegovo vzravnano telo, noge, njegova glava, mozeg in možgani z zavestjo in mislimi. V ta boj je vložil vse svoje najboljše telesne in umske sile in temu boju veljajo in bodo veljali vsi ljudski napori. Temu zmagovitemu pohodu pa so se postavile po robu zapreke,

Spomenik žrtvam dela — Strnadu, Robiču, Ditmaierju, Šercu in Repolusku — je izdelal domačin akademski slikar Lojze Šušmelj in je to njegovo prvo veliko kiparsko delo, ki daje ruškemu pokopališču in Rušam novo vrednost, ruškemu delavstvu, ki nosi stroške, pa potrdilo njegove zavednosti. —ski.

Širite Edinost

Studenška ljudska univerza

Z jesenjo se je pričela nova sezona dela naših prosvetnih društev. Spet se pripravljajo prireditve, odrska dela, organizirajo se predavanja. Mariborska mestna »Vzajemnost« je že pričela s predavanji v dvorani Delavske zbornice vsako sredo. Prva predavanja so bila posvečena vzrokom, razvoju in posledicam Francoske revolucije ter obrambi pred plinskimi napadi. Prav tako je že pričela z delom Ljudska univerza v Studencih pri Mariboru in njeno prvo predavanje je bilo posvečeno premišljanju ob 150. obletnici Velike revolucije, pred predavanjem pa je pokazal g. Ernest Vranc gledalcem pravi tedenski žurnal, tedenske slike, prav gotovo toliko zanimive kakor jih vidite v kino-dvoranah, morda pa še bolj.

Studenška ljudska univerza je po svojem javnem delovnem programu in načrtu znana že daleč po Sloveniji. Na njena predavanja s tedenskimi slikami so hodili lani poslušalci in gledalci iz mesta in okolice, da je bila velika dvorana vselej nabito polna. Način dela je tako uspel, da se pripravljajo taka ljudska vseučilišča tudi drugod po Sloveniji, n. pr. v Kranju.

Že dejstvo, da ni vstopnine, kaže vso idealnost in razumevanje studenške občine in studenških kulturnih delavcev za pravo prosvetno delo, namenjeno najširšim plastem ljudstva. Ljudsko vseučilišče v Studencih je znalo vzbuditi med prebivalstvom veliko zanimanje, čeprav ni nudilo nobenih senzacionalnih predstav. Program je celo tako izbran in kvaliteten, da obiskujejo prireditve intelektualci iz mesta, ki prav tako pazno zasledujejo ves večer slike in predavanje kakor studenški delavec, delavka ali vajenec. Pravilen odnos prosvetnih delavcev do prosvetnega dela ,preprosto, razumljivo, pa resno podajanje snovi vsej njeni zanimivosti je skriti vzrok uspeha.

Zato zasluži studenška ljudska univerza, da njene prireditve (vsak četrtek ob 7. zvečer v deški ljudski šoli) poseča čim več ljudi. —ski.

Podpirajte CMD

Razstava bolgarske knjige v Ljubljani

Da je postalo sodelovanje med Jugoslavijo in Bolgarijo v poslednjem času — predvsem v kulturnem pogledu — mnogo tesnejše kot bi na videz pričakovali, to je jasno. Da pa smo tudi Slovenci, čeprav zelo oddaljeni od bolgarske sredine, k temu mnogokaj doprinesli, to je ostalo do pred nedavnega še skrito in povečini omejene na društveno delo jugoslovensko-bolgarskih lig. ele pred kratkim zaključena razstava bolgarske knjige v Ljubljani je dostojno in zadosti vidno izpričala kar najtesnejše sodevanje z bratskim bolgarskim narodom, njegovo kulturo — ter postala močan faktor nadaljnjega zbližanja dveh sorodnih južnoslovanskih narodov.

Razstava bolgarske knjige, katere otvoritvi so prisostvovali tudi ugledni bolgarski zastopniki, je bila od 22. do 31. oktobra v ljubljanskem Narodnem domu. Obsegala je domala skoraj vse vrste bolgarskega slovstvenga ustvarjanja s poudarkom na **lepi knjigi.**

Poleg leposlovnega dela, kjer so bili predočeni — tudi v sliki — s svojimi ustvaritvami bolgarski književniki od Boteva in Vazova pa vse do najmlajših sodobnikov, je bila najbolj vidno zastopana obširna mladinska književna produkcija, v kateri so Bolgari pravi mojstri. Tu vidimo poleg prevodov iz svetovne mladinske književnosti predvsem umetniška dela Bosileka, Elina-Pelina in dr.

V ostalem je na razstavi zastopano tudi bolgarsko zadrugarstvo, kmetijstvo, verska ,filozofska in pravna knjiga in prevodi iz bolgarščine ter v bolgarščino. Izmed prevodov na slovenski jezik je treba omeniti dva razstavljena Bolharjeva rokopisa prevodov Elina-Pelina (Gerakovi in Zemlja). Med drugim opazimo na razstavi tudi revijsko bolgarsko slovstvo izmed katerega naj omenim samo Bolgarsko misel, Slavljansko besedo, Zlatorog itd.

Obilica razstavljenih del in publikacij nam je vsaj rahlo in v bežnih obrisih pokazala sliko **bolgarske knjige** in njenih **predstavnikov.** Slovenska javnost se je za razstavo močno pozanimala; posebno študirajoča mladina je skoraj vsak dan napolnila obsežno razstavno dvorano. — S tem je bil prav za prav namen in cilj razstave v največji meri dosežen. fš.

Obljubljam vam — in vi veste, da svoje obljube držim — da potem, ko smo izvojevali popolno svobodo Hrvatskega naroda, ne bomo mirovali, dokler ne izvojujemo popolne svobode tudi srbskemu narodu.

Dr. Maček na zasedanju glavnega odbora SDS v Zagrebu.

Dobil sem odlikovanje

HUDINJSKI

Kaj bi tajil: drugi so spoznali moje velike zasluge, in nekega lepega dne se je zasvetila na mojih prsih pozlačena kolajna. Čeprav sem skromen kot smet, mi je srce ob odlikovanju vendarle nekoliko burneje zakucalo, posebno ko sem stal na odru in milo gledal po nabiti dvorani, kjer so mi ljudje ploskali, kakor da so znoreli. Milo sem jih gledal, te ljube norčke, mile prijatelje, in solza mi je stopila v oko, ko se mi je ob misli, kako me prisrčno ljubijo, storilo inako in sem v dno srca občutil njih ljubezen. O mili ljudje, o plemeniti, o ljubi prijateljčki! Z ljubeznijo v srcu sem stopal z odra v njih sredino, ki mi je ponudila roko s prisrčno besedo: »Čestitam! O ti čast naša, naš ponos!« . . .

Ampak tisti mesec, ko sem hodil po našem trgu ponosno kakor pav in mi je na prsih bingljalo pozlačeno odlikovanje, sem začel čutiti, da tista ljubezen vendar le ni tako pristna, kot se mi je zazdela prvi hip. Nekateri so se začeli pritajeno bližati, s sladkim obrazom obračali mojo medaljo — in to so delali vedno, kadar koli so me srečavali — in mencati, kakor da bi radi povedali: »Poslušaj, je že lepo, da si bil odlikovan, saj si zaslužen človek, čeprav še nisi star in nisi prav za prav nikoli nič storil! Toda tole, veš, da se že ves mesec bahaš . . .«

Ne rečem, zares sem se nastavljal z odlikovanjem na prsih v največjo gnečo, da so me morali gledati ljudje, če so hoteli ali ne. Tudi na kopalno obleko sem si ga privezal, kadar sem bil na kopanju. Ponoči sem si ga pripel na srajco, ko sem legel k zaslužnemu počitku. Toda — je li mar to kakšno bahanje? Imaš zasluženje, to in to in to si storil, tudi to in to — ali niso o tem javno povedali in pisali tudi v časopise? Mar je odlikovanje za to, da ga shraniš v škatlo? In diploma! V tistem mesecu je šla že skozi vse roke. Sleherno potezo so zanalizrali, vsako besedo prečrkovali, kako lepo mi sedaj krasi kuhinjo! Ne rečem, zares sem se nastavljal in vsakomur pripovedoval, toda to vendar ni baharija! S katere koli plati bi zgrabil problem, bi moral odgovoriti: »Prijatelji, to je dolžnost, prijetna dolžnost!«

Ko sem jo nosil drugi mesec in sem se na obtežek na srčni strani že nekako privadil, se je začelo v trgu nekaj čudnega. Malokdo se je še ustavil in me hvalil kot nekoč, tu in tam me je pogledal kdo že sovražno. Sem dobra duša in nisem videl hotel videti sovražnosti. Toda od molka do šepeta za hrbtom je le kratka pot. Tako se je zgodilo, da sem že slišal: »Kakšne zasluge pa ima ta pav? Kaj je storil in delal? Pil in jedel je, ko smo mi delali! In zdaj se ponaša, da nam že gre na živce! Če bi ne kazal te pločevine, bi vsaj pozabili na krivico! A tako ni mogoče — in dan za dnem, že drugi mesec ta grozna muka! . . .«

Užalostilo me je. Kaj pa to? Glej, koliko rokostiskov sem doživel prejšnje tedne, koliko videl ljubezni, prijateljske, pristne, dobre prijateljske ljubezni. Na primer tale usta: Ko sem še dvomil v svojo pravico, so me potrepljala po rami, potem pa mi s sladkim smehljajčkom šepetala v uho: »Če nihče drugi, ti si zaslužil tole stvar. Le bodi potolažen, vsi smo srečni, bolj kot ti!« A zdaj — samo ta usta so začela šepetati, naglas, skoraj že z navadnim glasom, da sem pil in jedel, ko so oni orali, da sem požrl, kar so oni sejali . . . In tako dalje, kot da ni konca. Odlikovanje pa je vsak dan lepše, da ni čudno, ako bode v oči. O, kako se sveti — kakor sonce! . . .

In potem — potem se je zgodilo najgroznejše, kar bi težko v resnici pričakoval. V tretji mesec je šlo, ko so me napadli: »Naša je zasluga!« so kričali vame, me tepli in suvali in mi končno strgali zlato odlikovanje s prs. Zavist jih je ponorela. Jedva si ga je eden pripel, so ga drugi že tepli, ga suvali in mu trgali s suknje. »Ti, tat tujih zaslug!« so se obdelovali s pestmi, bunkali drug drugega po hrbtu in si pljuvali v obraz. A odlikovanje je žarelo kakor čisto zlato, ko si ga je pripenjal pad vrat zdaj eden, zdaj drugi in ko se je tako rekoč selilo na prsih skozi trg. Trgali so se zanj predsedniki, pa tajniki, pa odborniki in druge baže narodni delavci, in eden se je zdel samemu sebi zaslužnejši od drugega. Ta, ki se je danes še boril za prijatelja, ga je drugi dan že obdeloval, ga zmerjal in razbijal po njegovi glavi, kakor da mu hoče naravnost v glavo vbiti svoje nenadno spoznanje: »Ti nisi nikoli nič delal! Ti nimaš zaslug! Ti si samo jedel in pil, ko sem jaz oral to ledino . . .! In poleg tega: ti niti mature nimaš!«

Kaj bi tajil — drugi so spoznali moje velike zasluge, a ker sem skromen kakor smet, so mi jih zopet vzeli ter jih dali naprej. A zakaj bi bil človek sebičen? Kdor je človekoljub, mora vsakemu bližnjemu privoščiti veselje . . . Tako sem se vdal v božjo voljo in sem končno vesel, da sem mogel vsaj v nečem pokazati zasluženje za narod. Pa četudi so moje velike zasluge zdaj samo še v tem, da sem jih zdramil, zbudil te zaspane tržane, da so postali zadnje čase tako hudičevo agilni.

Dobil sem odlikovanje. Zdaj sem ga dal naprej. Zakaj ne bi imeli vsi veselja? In vsak po svojih zaslugah? . . .

Jugoslavija v številkah

Po uradnih podatkih, izračunanih na podlagi razvoja Jugoslavije in po drugih ugotovitvah je štela naša država konec junija t. l. okroglo 15,596.000 prebivalcev. Dne 1. decembra 1918. nas je bilo komaj 11,606.000. Iz tega se vidi, da prebivalstvo Jugoslavije zelo hitro raste in spada, po naglem naraščanju, med prve v Evropi. Izračunali so, da nas bo ob novem letu 15,990.000, tako da bi utegnila doseči Jugoslavija nekako o Svečnici 16 milijonov duš.

Največ ljudi je, kar se tiče banovin, na Hrvatskem, namreč (po stanju dne 31. decembra 1938.) okroglo 2,911.000. Potem sledi Vojvodina in nato vardarska banovina. Dravska banovina, t. j. Slovenja, je štela omenjenega dne 1,198.000 prebivalstvo in jih bo okrog novega leta približno 1,200.000. Najmanj prebivalstva šteje primorska banovina, t. j. v prejšnjih mejah, pred ustanovitvijo banovine Hrvatske) namreč 974.000 duš. Beograd z Zemunom in Pančevom, ki tvori nekako banovino zase, bo štel čez dva meseca nekako 409.000 prebivalcev. Iz tega se vidi, da se to mesto neverjetno hitro širi in je doseglo v tem pogledu že ameriški rekord. Morda so pa številke malo preoptimistične.

Število porodov pada v Jugoslaviji. Pred 9 leti je bilo v naši državi še 465.120 rojstev, predlanskim pa le še 402.641. Raste pa število nezakonskih otrok. Leta 1930. je prišlo še 499 nezakonskih otrok na svet, leta 1937. pa že 503. Prvenstvo na tem polju ima Slovenija, najmanj nezakonskih otrok pa je v zetski banovini. Zanimivo je, da zagleda v Jugoslaviji več dečkov luč sveta kot deklic. Na tisoč deklic pride 1070 dečkov, z drugimi besedami, v naši državi je 7% več moških kot žensk.

Kakor število porodov, tako nazaduje tudi število porok, kar je v tesni zvezi. Leta 1921. je odpadlo na 10.000 prebivalcev 118 porok, predlanskim pa le še 78. Vzrok temu je predvsem neugoden gospodarski položaj velikega dela našega prebivalstva. Čim se bodo razmere zboljšale, se bodo tudi ljudje bolj možili in več bo rojstev.

Žal je pri nas umrljivost otrok zelo velika. Vsled nezadostne prehrane in raznih bolezni pridejo pri nas majhni otroci do enega leta glede umrljivosti takoj za starčki v starosti 60 do 80 let. V splošnem pa vsled zboljšanja zdravstvenih razmer nazaduje število smrtnih primerov, od 254.000 na 242.000 leto v 13. letih. Največ jih umre za jetiko.

Kako štedimo s kavo

Tudi na deželi se je kava zelo udomačila in izpodrinila marsikje druga jedila, ki so bila običajna za zajtrk. Naše matere pa so se na kavo tako privadile, da jo tudi popoldne in zvečer prav rade pijejo. Nekatere ženice pa si življenje brez kave sploh ne morejo več zamišljati ter bi bile silno prizadete, če bi jim nenadoma kdo odvzel kavo.

Toda sedaj je kava draga, poleg tega pa grozi še pomanjkanje. Trgovci je ne dobe kolikor bi hoteli. Zato pa ne smemo s kavo ravnati več tako razsipno, kot smo bili vajeni doslej. Kuhajmo jo tako, da bo čim več izdala. Doslej je vsak dan ostalo v loncu na goščj še precej kave. To kavo smo kratkomalo zavrgli, ker se je izvrtrila. Skuhali smo zopet drugo. Res je, da je sveže kuhana kava najboljša, toda z večkratnim kuhanjem tudi mnogo kave zavržemo. Da boste torej porabili čim manj kave, a jo lahko vseeno vsak dan pili, jo kuhajte samo vsak tretji ali četrti dan. Kuhano kavo pa ne pustite stati v loncu, temveč jo takoj vlijte v steklenico, ki se dobro zapira. Kava naj bo nekoliko močnejša nego navadna, steklenico pa po vsaki uporabi skrbno zaprite. Še tretji in četrti dan bo kakor sveža. Ne smete je pa ponovno prevreti, temveč dodati vročemu mleku. Zato je pa dobro, če je kava nekoliko močnejša, da je treba čim manj kave, a tem več mleka, da toplota mleka ogreje tudi kavo.

Videli boste, da je tako shranjena kava prav dobra, mesečni obračun pa vam bo pokazal, da ste porabili mnogo manj kave nego poprej.

KUHINJA

Vinska juha. Deni v kozico žlico masti, žlico sladkorja in, ko je rumeno, še žlico moke. Premešaj in zalij z 1¼ l vode in z 1¼ l rumenega vina, dodaj nekoliko celega cimeta, limonove lupine, par klinčkov, malo sladkorja in soli ter pusti vreti pol ure. V loncu, v katerem misliš dati juho na mizo, izžrkljaj 2 ali 3 rumenjake ter nato precedi juho v lonec, vmes za vedno mešaj ter prideni opečene žemlje. Ako vzameš za — juho 4 rumenjake, pa prežganje opusti. Ali pa prideni juhi nekaj opranih rozin ali svežih grozdovih jagod, tedaj rumenjakov ni treba. Pač pa deni v mast namesto 1 žlice 2 žlici moke.

Srna ali zajec v obari. Deni v kozico 2 žlici prekajene, drobno zasekane slanine ali masti. Ko zarumeni, prideni žlico drobno zrezane čebule; ko še ta zarumeni, pa na koščke zrezano meso, od srninega ali zajčjega pleča. Potem meso posoli, potresi s poprom in ribanim muškatovim oreščkom, dobro pokrij ter pari, da se meso zmehča. Ko je meso že mehko in se je mokrota posušila, potresi pri kraju v kozico 2 žlici moke ali za žlico moke in žlico drobtin. Ko se moka malo prepraži, prilij zajemalko juhe in malo kisa, prideni tudi lorberjev listič in limonove lupine. Pusti še nekaj časa skupaj vreti, potem pa daj na mizo s krompirjevimi cmoki ali rezanci.

Gobovi cmoki. 1 kg osnaženih gob popari, hitro odcedi in drobno sesekaj. Spraži v 2 žlicah presnega masla žlico drobno sekehljane čebule in ravno toliko zelenega peteršilja, prideni gobe in jih prepraži; ko se nekoliko osuše, potresi nanje 2 žlici moke, premešaj in prilij ¼ l smetane, potresi malo soli, popra, ter odstavi. Hladnim gobam primešaj 2 jajci, ⅛ l mleka ali mrzle juhe, slednjič še rahlo zamešaj ½ l drobtin od suhega kruha in pusti, da stoji četrt ure. Potem naredi majhne cmoke, povaljaj jih v drobtinah in jih ocvri v masti. Naloži jih okrog praženega riža in daj z masleno omako postni dan na mizo. Ali pa jih daj poleg govedine ali kake prikuhe.

Uršulinske preslice. Razlopi 7 dkg sladkorja v 2 žlicah vina. Temu primešaj 1 celo jajce in 1 rumenjak ter žvrkljaj, da se speni. Potem deni na desko 28 dkg moke, 5 gramov pecivnega praška in 17 kdg presnega masla. Maslo zdrobi med moko ter zamesi s sežvrkljanimi jajci v testo, ki ga prav dobro pogneti. Potem ga razreži na majhne koščke in naredi prestice. Te pomaži z jajcem in speci.

Praktični nasveti

Zeljnate glave se ohranijo do spomladi, če jih položiš na rušo tako, da je štor zgoraj in da se ne dotikajo druga druge.

Čiščenje stekla. Steklo se ne sme nikdar omivati, če padejo nanj sončni žarki, ker bi postalo hrapavo in megleno. Steklo v oknih, katerih se drži prisušeno apno, belivo ali barva od zidarjev, očistiš, če namažeš madeže z razredčeno solno kislino ter jih opereš nato v čisti vodi.

Kako se lahko prepričamo, če je sukno pravo ali ne? Iz sukna izločimo nitke po dolgem in počez. Posamezne nitke zažgemo. Pri volneni ali svileni nitki se naredi gobnato oglje v velikosti prosenega zrna, ki zaduši plamen. Zelo lahko zgori konopna ali lanena nitka, najhitreje pa bombaževa (polvolnata). Ako na ta način blago preizkusimo, bomo spoznali še tako dobro ponarejeno sukno.

GOSPODARSTVO - ZA ŽENO IN DOM

Poživljenje trgovine z Zapadom

Med Jugoslavijo in Francijo se je zunanja trgovina še nekoliko zboljšala, ker so določne trgovinske pogodbe, sklenjene med obema državama, za obe stranki še precej ugodni. Blago se izmenjava preko Italije. Računajo, da se bo naš izvoz še povečal, ker išče Francija sedaj blago pri nevtralcih, v prvi vrsti na Balkanu, od koder dobava ni težka, ker Italija ni zapletena v vojno. Francozi potrebujejo največ živila, predvsem meso, mast, slanino, perutnino in jajca, pa tudi nekatere kovine in rude. Les se najbrže, vsaj za enkrat, ne bo dal tja izvažati v večji meri, ker ima Francija še velike rezerve, drugače pa bo, če zavzame vojna na zapadu velik razmah, ker bo potem vojaštvo potrebovalo ogromne množine gradbenega lesa in tudi celuloze za razstreliva. Z druge strani pa nam hoče Francija dobavljati večje množine surovin, zlasti za tekstilno industrijo, kar nam mora biti seveda zelo dobrodošlo. Računati je s tem, da pride v kratkem posebna francoska delegacija v Beograd, da uredi vse potrebno za povečanje obojestranskega izvoza.

Precej hoče povečati svoj uvoz z Balkana in posebno iz naše države Anglija, vendar pa so tu gotove težave. Velika Britanija je sporočila, da je pripravljena dobaviti nam velike množine surovin, ki jih nujno potrebujemo, nič pa ni rečeno, koliko misli Anglija pri nas kupovati. Kakor smo že pred kratkim povedali, mi nimamo kapitalov in zato tudi ne moremo dobavljati preveč na kredit. Uvoz iz Anglije nam je mogoč le tedaj, ako tudi ta država kupuje pri nas vsaj približno v enakem obsegu kakor mi pri njej. Anglija bi rada imela naše meso, mast, perutnino, jajca in razne rude, pa tudi precej les.

Največji sovražnik vaše hiše je — dolg

Kolikokrat slišimo tožiti ljudi, češ, vse bi še bilo, samo če bi ne imeli tega dolga na hiši. Tem prizadetim prav radi verjamemo, kajt dolg žre in ubija celo družino. Kjer je dolg, tam je skrb, a kjer je skrb, tam ne more biti sreče in zadovoljstva ter dobre volje na nadaljnje delo in pridobivanje.

Ako prevzame mladi gospodar dolg s hišo vred, mu tega ne moremo zameriti. Vedel je naprej, kaj ga čaka, zato se bo tudi z železno voljo oprijel dela, da se dolga čimprej iznebi. Gorje mu pa, ako si nakopiči novih dolgov. Za te nove dolgove mu ne bo preostajalo dobre volje, da jih odplača in gospodarstvo bo šlo rakovo pot. V tem pogledu naj bo gospodinja angel varuh hiše. Mladi gospodarji se radi zalete, hoteč prenaglo dvigniti gospodarstvo. Dokupijo tu, dokupijo tam, nabavijo več živine, popravljajo in razširjajo hišo, spodijo dobrega starega in vzamejo nesposobnega mladega hlapca itd. So torej pravi zaleteli, ki jih želja po bogastvu popolnoma zmeša. Žena ima največ vliva na moža in mu naj s trezno in ljubeznivo besedo prepreči takšne podvige. Raje napredovati počasi in na trdni podlagi, nego naglo in brez temelja, to se pravi, na dolg. Ljudje radi posodijo, radi dado na upanje v najtoplejši želji, da se jim bo ta dolg nekoč povrnil z obilnimi obrestmi v obliki celega posestva.

Dolga se je treba izogibati kakor strupene kače. Kdor ne more plačati takoj, naj ne jemlje na dolg ničesar, kar ni zanj neobhodno potrebno, ne obnovi pa naj nakupa, dokler ni starega dolga poravnal. Iz malega zla raste veliko zlo, iz malega dolga pogosto veliko gorje.

Naš vsakdanji kruh

To je pri nas po vsej pravici **krompir.** Ako je dovolj krompirja, bo družina vsak dan sita. Toda letošnja suša nas je hudo udarila. Krompir je slabo obrodil. Lep je, toda malo ga je. Malo za ljudi, malo za živali. Gospodinje preglejujejo zalogo krompirja, jo primerjajo z lansko in preračunavajo, ali bo dovolj ali ne bo. Štediti bo treba, za prašiče ga ne bo. Če pritisne sila, ga bo treba mogoče še par košar prodati, da pride kak groš k hiši.

Treba bo pač potrpeti. Starejši ljudje pomnijo že slabše letine, pa so jil vseeno preživeli. Marsikje je strah večji nego je potrebno, previdnost pa manjša, nego bi bilo dobro. Marsikje bi bilo krompirja kljub slabi letini dovolj, če bi ne trebalo računati s tem, da ga bo skoraj polovico zagnilo. Mnogi ljudje, ki znajo krompir pridelati, ga ne znajo pravilno shraniti. Ni glavno, da je pod streho, važno je, kako je dan pod streho. Površnost, malomarnost in neznanje lahko uniči pol pridelka.

Moker oziroma vlažen krompir ne spada v klet. Pred hišo, na škednju ali drugem zračnem prostoru ga je treba temeljito posušiti, vse nagnite ali obsekane krompire odbrati, ostali krompir pa spraivti v klet na suh in dovolj zračen prostor ter ga razgrniti v tankih plasteh na primerno podlago. Zavarovan naj bo pred podganami in drugo golaznijo. Od časa do časa pa ga je treba prebrati in odstraniti vsak gnil ali sicer sumljiv krompir. Klet naj ne bo pretopla, a tudi ne premrzla.

OGLAŠUJTE V »EDINOSTI«!

DOPISI

Murska Sobota

Nesreča. Pred dnevi, ko so se kramarji iz Sobote odpeljali na sejem v goričko vas Petrovce, je že v bližini cilja po nesrečnem naključju zdrsnil pod kolesa tovornega avtomobila krojaški pomočnik, — Kukojca V., — pri tvrdki Majer. Nesrečnik je bil na mestu mrtev.

Na ljubljanski univerzi so diplomirali trije Prekmurci, in sicer za ing. arh. g. Tomori Ladislav. za ing. kemije g. Karel Andrič in na juridični fakulteti g. Rozan Ludvik.

Ples. Telovadci tukajšnjega Sokolskega društva bodo ob nedeljah organizirali plesne večere za telovadce. Prvi tak plesni večer se je že vršil preteklo nedeljo in ga je vodil voditelj Flegar Franc.

Grajski kino je pred kratkim predvajal film z naslovom »Angel«. Prisotne je presenetila pred vsem angleška revija, ki je niso pričakovali. Kljub temu so filmske predstave uspele.

Del Aleksandrove ceste, pred Delavskim in Trgovskim domom, so začeli popravljati in utrjevati, tako da bo tudi ta del uspešno kljuboval vremenskim neprilikam in bo dobro služil razvijajočemu se prometu.

Pragersko

Na Pragerskem nakladajo slamo. Na pragerski nakladalni rampi so začeli nakladati slamo kar po cele vagone. Na rampi je že par dni živahno.

Poljski begunci skozi Pragersko. Skozi Pragersko se je peljalo 20 poljskih beguncev, ki potujejo v Francijo. Med begunci so zastopani najrazličnejši poklici. Nekateri med njimi so bili v službi pri ministerstvih.

Pomanjkanje jabolk. Zadnje čase se pri posestnikih v Halozah dan za dnem oglašajo trgovci, kateri povprašujejo za jabolki in jim nudijo tudi visoke cene po 2 din za kilogram. Vendar je pa jabolke sedaj zelo težko dobiti, ker so jih kmetje že poprej stisnili in jabolčnico prodali po zelo nizki ceni. Tako je sadna trgovina to leto v zastoju. V Pragerskem so naložili to leto komaj 5 vagonov jabolk, dočim bi jih sedaj naložili 50, a jih ni. — Enako je v zastoju tudi trgovina krompirja. Kmetje imajo zelo malo krompirja, katerega pa uporabljajo le zase.

Grahovo pri Cerknici

Pitna voda vasi Žerovnica je po opazovanju in uživanju samih vaščanov, in na osnovi lokalnega pregleda inženirja Higijenskega zavoda iz Ljubljane, neužitna. Higijenski zavod od 12. oktobra t. l. štev. 9738 je obvestil prebivalstvo vasi Žerovnice, da je analiza odvzetih vodnih vzorcev iz izvira Žerovnicedala nepovoljne rezultate z ozirom na ugotovljene zveze tega izvira s ponozi na Blokah. Ta razburljiva vest je dala povod sklicanju vseh vaščanov na izredno zasedanje vasi, dne 20. oktobra t. l., ki je soglasno sklenila v interesu zdravja in obstoja vasi, zgrajene ponore na Blokah takoj odstraniti; ali pa popolnoma brezplačno zgraditi vodovod od zdravega studenca. Pri ugotovitvi zveze z Bloško vodo so raziskovalci prišli tudi na dejstvo zveze izvirka z studencom Lipšenjišča in pitnimi studenci vasi Bločice. Tako je tudi ta pitna voda okužena, ki jo uživa čez 500 ljudi in vsa živina. Prepričani smo, da bo Higijenski zavod dosegel odstranitev zgrajenih ponorov na Blokah.

Živinski sejmi so dovoljeni v vsem Logaškem okraju, razen v občini Bloke kjer bolezen še ni prenehala. Tako bo prvi živinski in kramarski semenj dne 2. novembra v Cerknici, 15. novembra pa v Grahovem.

Plačati, visoke doklade davkov, morajo vsi posestniki in obrtniki do 15. t. m. sicer bodo izvršene rubežni, tako pravi davčna uprava.

Kmetski gospodarji, so v težkih prilikah. Cene mladim in debelim svinjam padajo, les vozijo tovorni avtomobili, plačati pa morajo visoke davke, obleko za zimo družini itd.

Nov avtobusni vozni red, se je pričel 28. oktobra. Tako odhaja z Grahovega ob 5 uri zjutraj, ob 11. uri dopoldne in ½9. uri zvečer.

Skrbi za „EDINOST“!

Pozor!

Za jesen in zimo!

Zavoljo preselitve trgovine prodajam zalogo po znižanih cenah, akoravno so cene zavoljo pomanjkanja volne in bombaža poskočile, Vam po lanskih cenah nudim in sicer:

PAKET SERIJA R 14—18 m, kakor obče znano dobro uporabnih ostankov barhentov in flanelov za obleke in spodnje perilo . . . din 128.—

REKLAMNI PAKET SERIJA K, vsebina 18—22 m boljšega flanela v najlepši sestavi, paket . . . din 130.—

SPECIALNI PAKET ORIGINAL KOSMOS D, z vsebino 15—18 m la barhentov in prvovrstnih flanelov za izjemno ceno . . . . . din 150.—

PAKET SERIJA Z, 3—3.20 m dobrega sukna za moško obleko, damski kostum, damski ali moški plašč in sicer: Z-1 130.—, Z-2 160.—, Z-3 200.—, Z-4 250.—, Z-5 **300.— din.** Pri seriji Z-1—5 Vam dovolim celo 10% popusta.

Vsak paket poštnine prosto, pri dveh ali več kapetih primeren popust.

NEODGOVARJAJOČE ZAMENJAM!

Izrabite ugodno priliko in pišite takoj; navedene cene veljajo samo tako dolgo, dokler zaloga traja. — Pričakujem cenjenega naročila in beležim s spoštovanjem

Razpošiljalnica Kosmos
Maribor, Kralja Petra trg

Izdaja konzorcij »Edinosti« v Mariboru. Predstavnik Andrej Žmavc, ravnatelj Kmetijske šole v pokoju. — Odgovorni urednik **Jaroslav Dolar,** novinar. — Tiska Mariborska tiskarna d. d., predstavnik ravnateljtelj **Stanko Detela,** vsi v Mariboru.